

ORTODOXT KYRKOLIV

Utgiven med välsignelse från H.E. Metropolitén Kyprianos av Oropos och Fili
Årgång 31 • nr 1 • 2018

LEDARE

Ortodox kristen tro betyder att tjäna av tacksamhet, inte för att göra intryck på människor eller på Gud, och på så sätt arbeta på vår frälsning. Den helige Athanasios sammanfattar inkarnationens mysterium i orden: "Gud blev människa för att människan skulle bli gud"!

Profeten Mika utbrister i glädje när han betänker Guds barmhärtighet:

"Vem är en sådan Gud som du? -du som förlåter kvarlevan av din arvedel dess missgärning, du som icke behåller vrede evinnerligen, ty du har lust till nåd, och du skall åter förbarma dig över oss och trampa våra missgärningar under fötterna. Ja, du skall kasta alla deras synder i havets djup." (Mika 7: 18-19)

Märker vi hur annorlunda det blir att läsa Guds förmaning genom aposteln Paulus:

"Så förmanar jag nu eder, mina bröder, vid Guds barmhärtighet, att frambära edra kroppar till ett levande, heligt och Gud välbehagligt offer -eder andliga templetjänst." (Rom 12:1)

Eftersom Kristus redan hållit och uppfyllt Guds lag så blir vår gudstjänst, vår tjänst för Gud inte ett sätt att göra intryck på människor eller på Gud, utan ett uttryck för vår tacksamhet för allt vi redan fått och får, alla Guds uttryck för barmhärtighet.

Året 2018 får vi på ett speciellt sätt frambära tacksamhet till den Treenige Guden då det i år är 40 år sedan Heliga Konstantin och Helena Ortodoxa församling grundades och det är 20 år sedan vår kyrka konsekrerades (på profeten Elias dag 20 juli/ 2 augusti) och relikier av helgonen Artemis, Paraskevi och Marina sänktes ned i det Heliga Bordet i altaret!

I tacksamhet och glädje över dessa 40 år får vi betänka den Helige Athanasios ord: "... för att människan skulle bli Gud". Inkarnationens mysterium som vi fi-

Liturgi i Aspudden, december 1978

Omslagsbilden föreställer en modell av en stavkyrka som finns i museet Kata gård i Varnhem. Man tror att stavkyrkan byggts redan på 900-talet.

rar vid Kristi födelses fest är också ett uppdrag till oss som kristna att "arbeta" på vår frälsning så att vi frambär våra "kroppar till ett levande, heligt och Gud välbehagligt offer" i vår församling i kommande år. Endast på så sätt kan en församling få liv och livskraft för kommande år och skänka en nåderik framtid!

Fader Anders, julfastan 2018

Två Systerkyrkor vid konsekrationen av vår kyrka 1998

ORTODOXT KYRKOLIV 2019

Glöm inte att förnya Ditt medlemskap av församling inom stiftet (100:- per medlem eller familj) eller betala Din prenumerationsavgift för icke-medlem (50:- per prenumeration).

Ortodoxt kyrkoliv utgives av Stockholms Ortodoxa stift som tillhör den Sanna (gammalkalendariska) Grekisk-ortodoxa kyrkan. Vår kyrka har full kommunion med den Sanna Rumänsk-ortodoxa kyrkan under Metropolit Vlasie och den Ryska utlandskyrkan under Metropolit Agathangel av New York och Östra Amerika.

Ansvarig utgivare: Fader Anders Åkerström

Redaktion: Fader Anders Åkerström, Moder Magdaleni och Syster Lydia

Redaktionens adress: Bävernsgränd 18A^{6tr}, 753 19 Uppsala, tfn: 018-127726

E-post: info@ortodoxakyrkan.se Hemsida: www.ortodoxakyrkan.se

Pris: Lösnummer 35:-. Medlemskap av församling inom stiftet innebär att man får Ortodoxt kyrkoliv utan att prenumerera. Om man vill penumerera på tidningen utan att vara medlem av församlingen insättes 50:- på Pg. 489 94 53-7.

Gåvor till Heliga Konstantin och Helenas kyrkofond för att bistå kyrkor inom Stockholms Ortodoxa stift insättes på Pg 640 10 07-7

Gåvor och medlemskap av Heliga Konstantin och Helena ortodoxa församling insättes på Pg.489 94 53-7.

Gåvor och medlemskap av *Theotokos* avsomnande - Uppsala grekisk-ortodoxa församling insättes på Pg. 23 06 13-2

Gåvor till vårt kloster "Stiftelsen Heliga Philothei Ortodoxa Kloster" insättes på Bankgiro 677-0242

KYRKONYHETER

2018

Metropolit Kyprianos besök till Heliga Philotheis dag 17-20 februari/2-5 mars 2018

Med Ärkebiskop Kallinikos och den grekiska synodens välsignelse besökte Metropolit Kyprianos Sverige till Heliga Philotheis kloster festdag i år. Fader Jiri Jan följde med honom liksom Gerontissa Taxiarchia, abbedissa i Heliga Änglarnas kloster, vilket är moderkloster till Heliga Philotheis kloster, samt en syster och subdiakon Christos Katsoudas.

Fredagen den 17 februari/2 mars anlände Metropolitén till Stockholm där han mottogs i Heliga Konstantin och Helenas kyrka i Värberg. Direkt efter mottagningsceremonin besökte de Biskop Johannes i hans cell, som tog emot dem med sin vanliga lugna kärlek.

Efter måltiden begav sig nunnorna till Heliga Philotheis kloster för att fira Aftongudstjänsten och Akatistoshymnen till Guds Moder och Metropolitén hade ett flera timmar långt samtal med Fader Anders och Fader Jiri om olika pastorala frågor.

Heliga Philotheis festdag hade förflyttats från söndagen till lördagen den 18 februari/3 mars så att Metropolitén skulle kunna fira Liturgi i församlingen i Stockholm på söndagen. Trots kylan och snön hade många troende från Stockholm, Uppsala, Enköping och Finland begett sig till det snötäckta klostret tillägnat Heliga Philothei i Grillby för att fira Orthros och Gudomlig liturgi till helgonets ära. Förutom Metropolitén deltog Fader Anders, Fader Jiri, Fader Stefanos och munkdiakon Fader Theocharis samt subdiakon Christos Katsoudas i gudstjänsten som sjöngs på grekiska, svenska och engelska av nunnorna.

Känslan av den Heliga Philotheis närvaro var stark bland de närvarande varav många mottog de Heliga Mysterierna. I sin homilia talade

Metropolit Kyprianos om Heliga Philotheis liv och gärningar; hon var en barmhärtighetens martyr och en "feminist" före sin tid eftersom hon kämpade till döds för att försvara de kvinnornas heder, vilka riskerade att förslavas till kropp och själ av de turkiska förtryckarna som då ockuperade Grekland. Vår kropp är en gåva från Gud, fortsatte Metropolit, de tillhör Honom och inte oss själva, därför är vi kallade att bevara vår kropp obefläckad såsom ett Helige Andens tempel. Detta synsätt är en kontrast till dagens feminister som hävdar att deras kroppar tillhör dem själva, att de är fria att göra vad de vill med dem och använder dem på ett destruktivt sätt.

I slutet av Liturgin genomfördes en procession med Heliga Philotheis ikon och relik ut på den snötäckta klostergården fram till klostergrundaren Moder Philotheis grav där en *Trisagion* firades och alla sjöng "Kristus är uppstånden!"

Efter måltiden som nunnorna serverade för alla närvarande, talade Metropolit med prästerna och nunnorna om vår heliga synods funktionssätt, ansvar och vittnesbörd på ett globalt plan.

På eftermiddagen samma dag firades Aftongudstjänsten och Apo-deipno i Heliga Konstantin och Helenas kyrka i Värberg.

På söndagen den 19 februari/4 mars, den andra söndagen i Stora fastan då vi åminner Helige Gregorios Palamas, firades midnattsgudstjänsten, Orthros till Uppståndelsen och hierarkisk Gudomlig liturgi i kyrkan i Stockholm. Metropolit Kyprianos celebrerade tillsammans med stiftets prästerskap och till allas glädje kunde även Biskop Johannes delta från sin rullstol. Församlingens kör, med hjälp av nunnorna, sjöng på grekiska, svenska, kyrkoslaviska och engelska.

I sin homilia talade Metropolitén om meningen med Stora fastans söndagars teman och den verkliga andan som vi bör tillbringa denna period i: att kombinera fastan med gärningar av barmhärtighet, dvs kärlek till vår nästa och med mer bön.

Efter agapemåltiden hade Metropolit Kyprianos ett tre timmar långt möte med några troende syrianer tillhörande den nykalendariska Ortodoxa kyrkan, vilka har blivit bekymrade över deras ledares ekumeniska aktiviteter och vill förena sig med vår synod.

Omedelbart efter detta viktiga och hoppfulla möte ägde den sedvanliga *Synaxis* rum, då Metropolitén åter talade om olika aspekter av fastetiden, om att vara vaksamma med våra sinnen, kombinationen av bön och uppmärksamhet och olika små ansträngningar av praktisk och andlig natur genom vilka vi kan förbereda oss för att mottaga Uppståndelsens förnyande glädje. (Se utförlig text från *Synaxis* nedan). Sedan läste Metropolitén en text (se nedan) om en from själ som levde sitt liv med det dagliga målet: "En dag närmare Paradiset" och en diskussion följde om att tänka på döden och Paradiset, vilket hjälper oss att ständigt vara vaksamma.

Vår Metropolits och de troendes glädje var stor under hela denna korta vistelse, vilken återigen stärkte alla dem som mötte honom i deras kamp för perfektion i livet i Kristus.

På måndagen den 20 februari/5 mars återvände Metropolitén med sällskap till sitt hemland fulla av den tacksamhet som de troende och prästerna i Sverige visat dem.

Synaxis med Metropolit Kyprianos:
**Det kristna livets budskap:
En ständig seger över döden**

Fastetiden är en period som har sina rötter i den apostoliska tiden även om periodens längd och strikthet har förändrats något över åren. Munkarna i klostren hade en god vana att de lämnade klostret efter Theofania och gick ut i vildmarken där de stannade fram till Lasaruslördagen. De ville leva en tid mer inriktad endast på Gud utan distraktioner, vilket är innebörden av fastan.

Vi kan inte ge oss ut i vildmarken eftersom vi lever i världen och har våra familjer, men vi kan i alla fall göra en ansträngning att begränsa många saker, inte bara maten, så att denna tid tillbringas med uppmärksamhet och i botfärdighet. När vi då kommer fram till den Stora, heliga veckan är vi förberedda andligt så att vi kan uppleva Kristi lidande och uppståndelses mysterier.

I den Ortodoxa kyrkan har vi en annorlunda väg till kunskap om Gud. Vi uppnår den inte genom förnuftsmässigt tänkande, utan istället genom att vi anstränger oss och renar vårt inre så att vårt hjärta och väsen öppnas för Guds och den Helige Andes nåd. Inte bara för att få en djupare förståelse av vår tros mysterier, utan för att kunna delta i Kristi lidande och uppståndelse. Vi korsfästs tillsammans med Kristus och uppstår med Honom på ett mystiskt sätt. Hela vårt liv handlar om det: en förberedelse för att kunna delta i Kristi korsfästelse och uppståndelse. Men vi är svaga som människor och dras med i vardagen, därför har kyrkan bestämt fasteperioden så att vi kan närma oss dessa mysterier på ett djupare och väsentligare sätt.

Vaksamhet med våra sinnen

Hela Stora fastan handlar om att försöka leva i ständig vaksamhet. Kristus säger till sina lärjungar innan sitt lidande ”Vaken, och bedjen att I icke mån komma i frestelse” (Matt. 26:41) Vaksamhet är en mycket viktig andlig övning, det är hjärtat av det kristna livet.

Vaksamhet betyder att vi är ständigt uppmärksamma och ber så att vi inte låter synden komma in i oss utifrån men inte heller att synd kom-

mer inifrån och ut från oss. Det är en inre kamp.

Vår kamp som Ortodoxa sker på två plan: det inre och det yttre. Det yttre bemöter vi med att bevaka våra sinnen. Vad innebär det? Fäderna säger att våra sinnen är dörrar som vi behöver stänga för att synden inte ska komma in genom dem. Den kan komma in genom våra ögon när vi ser något som inte är bra, genom hörseln när vi hör saker som vi inte borde höra, genom smaken; sådant vi äter, genom luktsinnet då någon kan drivas i synd genom olika lukter. Vi bör också vara försiktiga med känseln.

När vi vill skydda ett hus för att t.ex. insekter inte ska komma in, vidtar vi åtgärder som att sätta in myggnät. På samma sätt behöver vi något som skyddar oss för att synden inte ska komma in i oss genom våra sinnen, vilket vi gör genom ständig uppmärksamhet och bön. Ett exempel på detta, som alltid gäller, men särskilt under fastan, är att vi tar ett modigt beslut att stänga av TV:n helt eller titta mindre. När vi ser på TV kan vi se något dåligt som förorenar vårt inre men vi förlorar även värdefull tid med något som är fåfängligt. Vi bör tillbringa vår tid med något andligt under fastan. Hur många tänker att vi ska fasta med mat men också med ögonen, med orden och med hörseln? Om vi använder fastetiden så kommer vi att se att något händer med vår själ, att den befrias från sina band och får lättare att be och anstränga sig i den andliga kampen. Detta är det yttre planet i generella drag.

Den inre andliga kampen

Det inre planet är svårare. Det inre planet har tre nivåer: **1)tankar, 2) fantasi och 3)känslor.**

1)Vi måste vara uppmärksamma på våra **tankar**, inte bara att inte ta emot dåliga tankar men också att odla goda tankar.

Metropoliten gav ett exempel på ett andligt barn som biktar sig för honom och som hade hamnat i en frestelse och fått dåliga tankar om sina medmänniskor som var inblandade i en situation. Vi känner säkert alla till situationen, vi blir lätt irriterade på andra, är det inte så? frågade han.

Personen i fråga har en god vilja, läser andliga böcker och följer sin andlige faders råd. Han förstod plötsligt att han inte var på någon god väg och han började bemöta vågen av dåliga tankar med en våg med

goda tankar. Han tänkte på något som han läst i Gerontikon, ökenfädernas berättelser. Vi ser vilken stor betydelse det har att läsa andliga böcker från fäderna. Han kom att tänka på två rader som stod där, att vad som än händer ska du säga att detta händer för dina synders skull. Så han försökte tänka så, att det inte är de andras fel utan hans eget fel för hans synders skull. När han kom ihåg sina egna synder odlade han botfärdigheten och ödmjukheten. Även om han befann sig på ett stormigt hav så hade han ändå frid inom sig. Frågan är om vi har den vaksamheten att vi omvandlar de dåliga tankarna till goda? Vi måste lära oss att bemöta de dåliga tankarna. Det är en hel vetenskap.

2) Fantasin är en bro som förenar oss med det som är dåligt eller med det som är bra. Förfäderna innan syndafallet behövde inte fantasin för att de hade direkt gemenskap med Gud. Den kan inte utplånas men kan helas. De heliga fäderna har skrivit mycket om hur fantasin helas så att den inte blir en bro för

demonerna. De onda andarna måste passera över fantasins bro, de skapar olika bilder, dåliga bilder om våra medmänniskor som en video. Frågan är hur vi ska rätta till den här videon vi har inom oss. Fantasin är ett verktyg som djävulen kan använda men som vi även kan använda för ett gott syfte. När den onde ger oss en dålig bild och fantasi försöker vi bekämpa den med en god bild och fantasi. I fantasin kan vi tex bege oss i vårt sinne och böja knä vid Kristi grav i Jerusalem.

3) Känslor- dåliga känslor för andra, motvilja eller motstånd till någon.

Tankar, fantasi och känslor kan verka var och en för sig, två eller alla tillsammans. Alla får rannsaka sig själva och fråga sig om det är något som berör oss eller andra?

De som kommit långt i den andliga kampen odlar den inre bönen, hjärtats bön. När vårt *nous*, (vårt andliga sinne som har gemenskap med

Gud) kommer in i hjärtat på ett övernaturligt sätt och ber Jesusbönen sker miraklet att den Heliga Treenigheten tar sin boning i oss. Bönen helar vårt sinne, vår fantasi och vårt hjärta så att vi inte har dåliga känslor. Det är ett tillstånd för de som kommit långt i den andliga kampen. Man behöver hjälp från en andlig fader för att uppnå detta tillstånd. Tills vi uppnått det stadiet kan vi använda oss av enklare sätt för att bemöta dåliga tankar och känslor. Vi har en kamp på två plan: både yttre och inre, det gör att vi inte kan slappna av utan måste vara ständigt vaksamma, uppmärksamma och i bön. Vi bör bikta oss uppriktigt och med hjälp av Kyrkans mysterier, genom att ofta ta emot Nattvarden, går vi framåt i kampen om vi har en god vilja.

Den ständiga bönen i vardagen i världen

Metropoliten berättade sedan om en person som biktat sig för honom i 2-3 år, vilken är en enkel, obildad person och hade inte tidigare varit aktiv i Kyrkans liv. Han har familj med många barn och mycket som distraherar och han arbetar med två olika arbeten på samma dag. Personen frågade sin andlige fader om vilken bok han skulle läsa och Metropoliten rekommenderade "En rysk pilgrims berättelser". Han tog så djupt intryck av boken att han försökte använda sig av det han läst och be ständigt. Han förklarade för Metropoliten hur han ber, på väg till och från arbetet, på arbetet, under liturgin i kyrkan, osv., och frågade om råd ifall det är bra som han gör. Metropoliten blev överraskad hur stora framsteg han gjort i bönen. Det är viktigt att betona relationen till biktfadern och att be om råd. Detta är en obildad person som inte ens kan läsa, men han använder i praktiken detta som Kristus säger i Evangeliet "Var vaksamma och be". Han har kommit så långt i bönen att han t.o.m. kände behov av att bikta sig innan han kunde ta emot Nattvarden för att han förlorat koncentrationen på bönen i fem minuter!

Vad menas med att inte synda med känslan?

En kristen måste leva ett så att säga asketiskt liv, inte som i kloster men att man begränsar saker. Vi har en vana att välja det bästa av kläder och material; det betyder att vi medvetet väljer att vänja vår kropp vid att älska njutningen. Den som är uppmärksam låter inte sin kropp leva i bekvämlighet. Det gör oss bortskämda och skapar ett behov. Om vi sen

inte har möjlighet att tillfredsställa detta behov får vi ångest. Vi behöver inte vara som asketer som sover på golvet men bör välja det enkla och begränsa det som är mest bekvämligt för kroppen. Vi bör också vara försiktiga i kontakten mellan män och kvinnor så att vi inte framkallar synd genom att ta i andra på ett oförsiktigt sätt.

Hur kan vi hjälpa barn som tillbringar mycket tid framför skärmen?

Förr fanns inte frestelsen som vi har idag med TV och Internet att folk sitter i timmar framför skärmen. Hur ska då Kristus få plats inom oss? Vi måste lära våra barn redan när de är små vilka faror det finns med TV och Internet. Vi ska be för barnen och be vår andlige fader om råd vad vi kan göra för att de inte ska sitta i timmar framför skärmar.

Asketen som föll för socker i teet

Klosterlivet uttrycker sanningar som också har med lekmäns liv att göra. En asket som levde på det Heliga Berget Athos under det förra århundradet hade uppnått ett högt tillstånd med bönen när den Helige Anden ber ständigt hjärtats bön i hjärtat. Det är ingenting vi kan förmå av egen kraft utan en Guds gåva, men för att vi ska få gåvan måste vi kämpa. Han besökte en annan asket som tog fram te. Han brukade dricka te utan socker som en form av askes, inte för att han inte tyckte om det så. Han ville avstå från den njutning te med socker skulle ge honom. Det visar att vi kan göra små ansträngningar och i vårt vardagsliv avstå från sådant som inte är absolut nödvändigt.

Asketen övervanns av begäret i den stunden och tog socker i teet. Så fort han drack teet försvann den inre bönen. Hans hjärta blev som andligt dött och han kunde inte längre be. Han gick och bad om råd från en annan asket och frågade varför detta hände. De bad att Gud skulle visa varför. Asketen fick kämpa för att han kunde inte längre be, han hade inte längre bönenes gåva. Det är något mycket smärtsamt för någon som haft ständig kommunikation med Gud. Gud hade stora förväntning-

ar på honom för att han uppnått högt tillstånd. Gud avslöjade att det var för att asketen lagt socker i teet, för att han gav efter för frestelsen och begäret av njutning, som Guds nåd lämnade honom. Gud vill att vi ska vara helt och hållet Hans därför har Han krav på oss. Gud har olika stora förväntningar på olika människor beroende på hur starka vi är.

Vi måste göra uppoffringar för Guds skull som med tiden kan bli större. Han älskar oss ofattbart mycket, vi måste besvara den kärleken.

Vi kan använda oss av andra praktiska metoder innan vi uppnått ett sådant tillstånd, vilket texten visar som vi ska läsa idag. Med detta vi sagt förstår vi i vilken atmosfär och klimat som den kristne rör sig.

Texten för Synaxis:

”En dag närmare Paradiset!”

En kvinna ombesörjde att ständigt minnas döden och begrunda Paradiset. Hon rannsakade varje dag sitt samvete och när hon fann något som betungade det, såg hon till att så snart som möjligt att bikta sig. På det sättet förvärvade hon en from vana och hon sade: ”Dagen har gått och jag är en dag närmare Paradiset.”

Dagarna gick och hon sade samma sak varje kväll. Hon gifte sig och fick många barn, barnbarn och barnbarns barn och hon fortsatte att göra samma andliga övning varje kväll: ”En dag närmare Paradiset”.

En eftermiddag mätte hon inte bra och samma kväll efter att de gett henne lite te, sade hon till sina barn: ”Mina barn, bara en dag till närmare Paradiset.” Nästa dag när hon vaknade ropade hon på sin dotter, som skyndade till henne och modern sade: ”Dagen är här! Idag lämnar jag jordelivet, Maria. Meddela alla!”

Alla familjemedlemmar samlades kring henne för att ta farväl och få hennes välsignelse. När hon gett den upprepade hon gång på gång: ”Dagen är här... dagen är här! Timmen är här, stunden är här!”

Plötsligt blixtrade hennes ansikte till och på hennes läppar fanns ett överjordiskt leende. Allt lystes upp och hennes själ flög till himmelen! Alla som samlats kring henne, både unga och gamla, förblev mållösa en lång

stund och förundrade sig över hennes vackra ansikte som visade glädje för att hennes själ flög tillsammans med änglarna till Paradiset och åtnjöt den stunden den himmelska skönheten.

Källa: Οί αναβαθμοί στην εν Χριστώ πορεία [Stegen i livet i Kristus] Protobresbyter Stefanos K. Anagnostopoulos

Metropoliten kommentarer till texten

- Kvinnan i texten odlade goda tankar. Döden kan när som helst komma så vi måste vara beredda.
- Texten visar att även om man lever i världen och inte i kloster kan man utföra en andlig kamp och ansträngning.
- Kvinnan försökte se till att inte några onda tankar eller känslor skulle bli kvar inom henne. Frågar vi oss själva på kvällen om vi är närmare Paradiset eller längre bort? Eller tar vi ett steg framåt och två steg bakåt? Om vi har en ständig andlig kamp närmar vi oss ständigt Paradiset.
- I Grekland har vi den goda vanan att när någon i familjen lämnar världen så samlas alla i familjen kring dem för att ta farväl. I Sverige går många bort ensamma på sjukhus eller ensamma hemma och hittas långt senare. Det är en stor välsignelse att gå bort i sitt hem omgiven av nära och kära och få ett gott slut på sitt jordeliv.
- Det var en stor gåva att hon hade en förkänsla för när hon skulle dö. Hon kämpade hela sitt liv och tänkte på Paradiset därför fick hon ett så välsignat slut.
- Hon levde i världen med barn och barnbarn men hon såg inte det som ett hinder för det andliga livet. Hon kunde ha tänkt att ”jag har arbetat hela dagen och städat och lagat mat, hur ska jag nu kunna tänka på det andliga livet?”
- Metropoliten gav ett exempel på en annan person som säger ”Ära vare Gud för allting som händer”, både när negativa och positiva saker händer.

Dagens ”räkenskaper”

Texten har ett budskap som gör att vi kan vakna upp från vår försumlighet och ligkiltighet. Hur ska vi odla en andlig kamp innan vi dör så

att vi når slutet i ett välsignat tillstånd? Hela ansträngningen som denna kvinna gjorde är en vägledning för oss att odla den ständiga vaksamheten. Hon såg till att ta hand om dagens ”räkenskaper” som en köpman som ser över dagens inkomster och utgifter.

Frågar vi oss själva på kvällen hur har dagen varit, om vårt hjärta varit med Kristus eller i världen och vad har vi har fallit i? Vi ska tacka Gud för att han gett oss ännu en dag och de välsignelser Han ger, att vi har vårt hem, mat, nära och kära. Det är ingen självklarhet för alla. Tackar vi Gud för det? Vad har jag gjort för att återgälda det goda som Gud gjort för mig? När detta sker varje dag kommer vårt hjärta att mjukna när vi ber och vi kan gråta av tacksamhet.

Vi är ovärdiga Guds gåvor och kan gråta av ånger för att Gud ständigt ger oss gåvor som vi inte tackar honom för. Vi uppehåller oss vid småsaker, vi skyller på andra och alltid är det andras fel och aldrig vårt eget. Vårt sinne fylls av skräp och vi tänker på andra saker. Vi har inte fått livet för att det ska sluka oss utan för att vi ska använda det för vår frälsnings skull. Livet är en stor gåva, vi ska inte slösa bort det utan vi måste använda det på ett bra sätt. Vi måste ständigt tänka på detta. Så odlar vi den inre människan, vårt hjärta blir mjukt och vi känner ånger. På så sätt blir vi mottagliga för Guds nåd. Vi har inte mycket vi kan ge till Gud för vi är svaga, men vi kan försöka öppna vårt väsen för att ta emot Guds nåd inom oss.

Små steg

Fader Anders sade att vi kan ta små steg. Många kämpar med enkla saker så när det kommer till den ständiga bönen är det långt bort på den andliga skalan. Det är viktigt att det blir en god vana att be morgon- och kvällsböner varje dag på samma sätt som vi lär små barn att borsta tänderna varje dag. Om vi inte kan be alla böner så be en bön. Om vi gjort det till en vana så kan man gå vidare. Genom små steg kan man vinna mycket andligt. De som läst en rysk pilgrims berättelse och försöker härma det som står är som en höjdhoppare som försöker hoppa 2, 90 fast de aldrig tidigare hoppat alls.

Metropoliten sade att boken ger iver för bönen, men den som försöker efterlikna det som beskrivs i den kommer förstå två saker: Man kan inte gå vidare i bönen utan råd från en andlig fader och det är

en svår kamp men vi får inte ge upp bara för att det är svårt utan ta små steg så kommer vi att gå framåt.

Ett annat perspektiv på bön när man lever i världen är att allt gott vi gör är bön. När vi ger allmosor så är det bön. Om någon är ledsen och jag försöker muntra upp den och göra någon glad och klappa någon på axeln som är deprimerad är det också bön. Att hjälpa en gammal tant på andra sidan vägen är också en sorts bön. Många små goda saker drar till sig Guds Nåd och blir inre bön. Sen är det inte svårt att be på kvällen utan vi upplever glädje och lätthet.

Besegrandet av dödens tragik

Fader Jiri sade att texten hjälper oss att förstå meningen med det kristna livet. Han berättade om när vår synod invigt en ny kyrka i Prag och Biskop Klemes var där. De kom från TV och filmade och journalisten intervjuade biskopen och frågade: "Vad har ni att bidra med på den här kristna "marknaden"? Det finns ju så många kyrkor redan i Prag." Biskopen bad först och svarade sedan: "Vi kom hit från Grekland för att hjälpa dem som vill övervinna döden i sina liv." Essensen i det kristna livet är att besegra dödens tragik: att förbereda människan så att det tragiska med döden förvandlas till välsignelse. Journalisten blev mållös och bekände att för första gången i sitt liv hörde hon en kristen presentera sin tro på så sätt.

Metropoliten fortsatte med att säga att livet i Kyrkan är en ständig kamp mot lidelserna och mot döden. När den kristne inte ger efter för synden och faller i den upplever han en seger över döden. Vilken är döden som Kristus befriade oss från? I väst har inte uppståndelsen så central betydelse som för Ortodoxa. I väst passerar Påskan som en högtid men inte så viktig. Den kristne som varje stund övervinner döden med den uppståndne Kristus hjälp är fylld av uppståndelsens nåd. Den upplever både korsfästelsen och uppståndelsen.

Korsfästelsen är kampen som vi för med vår gamla människa. Kampen blir tydligare under fastan. När vi når Uppståndelsen upplever vi

en stor glädje som om vi uppstår tillsammans med Kristus: Uppståndelsens glädjes mysterium. Under fastan uppnår den kristnes kamp sin höjdpunkt att övervinna döden, dvs lidelserna och djävulen, varje dag. Folk dör även om Kristus uppstått men genom den heliga Nattvarden upplever vi uppståndelsen. Kristus övervann den onde på korset och i dödsriket. Döden i det kristna livet är oförmågan till gemenskap med Gud.

Innan Kristi död och uppståndelse hade människorna inte samma gemenskap med Gud. Han övervann även den biologiska döden med sin kropp och uppreste oss från den andliga döden. Vi befann oss i slaveri under döden och djävulen som hindrade oss att möta livet. ”Med döden nedtrampade han döden” betyder att Kristus nedtrampade döden med sin död och Satans makt upphörde över oss. Vi är svaga och upplever inte det i början av vårt kristna liv i sin fullhet, men varje dag är en kamp med döden. Döden är när vi ger vika för synden och begären. Det kristna livets budskap är en ständig seger över döden och livets och uppståndelsens seger. Vi upplever detta när vi tar emot Nattvarden: Hans död och uppståndelse blir även vår och vi blir en uppstånden person. Kvinnan i texten var en sådan uppstånden person.

Det är viktigt att läsa andliga böcker om bönen och bygga upp en iver och vilja att be. Ivern tändes en eld inom oss och vi måste vara försiktiga så att vi inte släcker den. Om vi t.ex. sitter i timmar framför TV:n eller talar i onödan släcks elden. Om elden släcks och glöden falnar betyder att döden övervinner oss. De kristna ska inte försöka anpassa sig till omvärlden och på så sätt bli en del av världen.

Befrielse från egenkärleken

Folk som säger att de inte kan fasta har rätt, de kan vara sjuka eller inte vana vid att fasta. Utan Guds nåd klarar vi inte att fasta, vi måste be om Hans hjälp för att klara av det. Om Guds nåd lämnar oss kommer vi att äta tio tallrikar mat och ändå inte bli mätta. Med bön och välsignelse

från sin andlige fader kommer vi inte förstå eller känna av att vi fastar.

Metropoliten gav ett exempel på ett andligt barn till honom som är en mamma i 40-årsåldern med barn, jobb och svårigheter i sitt liv. Hon bad om välsignelse att göra en tredagarsfasta utan att ens dricka vatten. Bara tanken är en stor gåva. Metropoliten gav henne råd och hon genomförde den utan att känna av hunger ens. Varför? Hon hade en god tanke, bad om välsignelse först och tog Nattvarden innan.

Det gäller för oss alla att vi ber att Guds Moder och alla helgon hjälper oss i kampen med fastan, då är den ett starkt vapen. Vi ska inte falla i fällan att vi tror att vi gör något viktigt och speciellt. En annan fara är att vi tror att allt handlar om fasta. Det viktiga är kärleken som innehåller allt och även fastan. Den huvudsakliga kampen är inte fastan utan kärleken till vårt broder. Kyrkans hymner säger att vi ska fasta på ett andligt sätt. Fastan är inte mål utan verktyg. Om vi använder den på bra sätt, med urskillningsförmåga och andlig visdom, så kommer vi att uppnå vårt mål. Målet är att bli befriade från vår egenkärlek genom fastan så att vi kan öppna oss mot för kärleken till Gud och vår nästa.

Fortsättning från föregående nummer:

Abba Dorotheos: Om att inte döma sin nästa¹

Vad gjorde den helige Ammonas när bröderna kom skälvande och sade: "Kom och se, abba, det finns en kvinna i den där broderns cell"? Vilket medlidande han visade, vilken kärlek denna heliga själ hade! Eftersom han visste att brodern gömde kvinnan i sin tunna gick han bort och satte sig på den och sade till de andra bröderna att söka igenom cellen. När de inte hittade henne sade han till dem: "Må Gud förlåta er!" Det fick dem att de skämmas och han hjälpte dem att inte för lättvindigt tro något ont om sin nästa. Vad beträffar den där brodern återställde han honom, inte bara genom att skydda honom enligt Guds vilja utan också genom att tillrättavisa honom vid rätt tillfälle. Sedan han skickat ut alla andra räckte han honom sin hand och sade till honom: "Ta vara på dig själv, broder." Brodern blev övertygad med en gång och ångrade sig.

¹ Utt drag från boken Dorotheos av Gaza, undervisande tal och brev i urval (på svenska), kap. VI, sid. 40. Publicerat med tillstånd ifrån Artos förlag och översättaren Per Rönnegård. Boken rekommenderas varmt och kan beställas på: www.adlibris.com/se.

Genast började Ammonas människokärlek och medlidande att verka i hans hjärta.

Människan kan alltså inte veta något om Guds domar. Han är ensam om att förstå allt och att kunna döma det som gäller varje enskild människa så som bara han förmår. I verkligheten händer det att en broder av dumhet gör vissa ting, men för Gud är ett av dessa ting mer värt än hela ditt liv. Och du vill sätta dig till doms över honom och straffa också din egen själ? Men om det skulle ske med honom att han misslyckas, hur vet du hur mycket han kämpat och hur många gånger hans blod gjutits innan han handlade fel, eller om det visar sig att hans fel närmast kan räknas som en rättfärdig handling i Guds ögon? Gud ser ju hans kamp och det lidande han haft innan han utförde handlingen; han förbarmar sig över honom och förlåter honom. Gud förbarmar sig över honom, men du, du fördömer honom och förstör därmed din själ! Hur vet du hur många tårar han har fällt inför Gud på grund av detta? Du har sett synden, men du vet ingenting om hans ånger.

Ibland inte bara fördömer vi, vi föraktar också. Det är en sak att fördöma, en annan att förakta. Förakt innebär att man inte bara fördömer någon utan också ser ner på honom som om man avskydde sin nästa, man grimaserar inför honom som inför något äckligt. Det är värre än att fördöma och mycket skadligare.

De som vill räddas ägnar sig inte åt sin nästas brister utan alltid åt sina egna och går på så sätt framåt, liksom den som ser sin broder synda och suckar och säger: "Ve mig, för i dag var det han, i morgon är det säkert jag!" Ser du vilken fasthet, vilken själslig beredskap det är? Hur kunde han genast undvika att fördöma sin broder? Genom att säga: "I morgon är det säkert jag" ingav han sig själv fruktan och bekymmer att han verkligen skulle synda. På så sätt undvek han att döma sin nästa. Men inte nog med det, han sätter sig själv lägre än han genom att säga: "Han omvänder sig för sina synders skull, men jag omvänder mig säkert inte, jag når säkert inte dit, jag har säkert inte styrka att omvända mig."

Ser du ljuset i den gudomliga själen, att den inte bara har förmått undvika att döma sin nästa, utan också har betraktat sig själv som lägre än han. Och vi ömkansvärda, vi fördömer, äcklas och föraktar urskillningslöst varje gång vi ser, hör eller misstänker något. Det värsta är att vi inte nöjer

oss med vår egen skada; träffar vi en annan broder säger vi genast: ”Det och det har hänt.” Så skadar vi också honom genom att kasta synd mot hans hjärta. Vi fruktar inte honom som sade: ”Ve den som ger sin nästa en grumlig sörja att dricka!” (Hab 2:15 LXX). I stället gör vi demonernas verk och är inte bekymrade över det. Vad kan en demon göra förutom att störa och skada? Men det visar sig att vi samarbetar med demoner till vår egen och vår nästas fördärv. För den som skadar en själ samarbetar med demoner och hjälper dem. Den som stöder en själ samarbetar på motsvarande sätt med de heliga änglarna.

Varför godtar vi detta, om inte på grund av vår brist på kärlek? Om vi hade kärlek tillsammans med medkänsla och lidande skulle vi inte ägna oss åt vår nästas brister. Som det står: ”Kärleken gör att många synder blir förlåtna” (1 Pet 4:8) och ”Kärleken vill ingen något ont”, ”allt uthärdar den...” (1 Kor 13:5, 7). Om vi hade kärlek skulle själva kärleken dölja varje misstag, på samma sätt som de heliga gör när de ser människors brister. De heliga är inte blinda, men de ser inte på synderna. Vem hatar synden lika mycket som de heliga gör? Ändå hatar de inte syndaren, de fördömer honom inte, de vänder honom inte ryggen. Nej, de har medkänsla, de ger goda råd och tröstar, som om det var en egen svag kroppsdel. De gör allt för att rädda honom.

Häpnadsväckande berättelse om före detta protestantisk finländare*

Av den athonitiske munken Vlasios

En tjugوårig yngling från Finland besökte nyligen det Heliga Berget Athos under Pentekostarion-perioden efter Påsk. Han berättade om sitt liv för oss och om hur Gud ledde honom till att lära känna Ortodoxin.

Bakgrund

Justus (vilket var hans protestantiska namn) föddes 1997 i staden Hämeenlinna i Finland. Han kommer från en familj med många barn; förutom Justus har fadern Sami och modern Heini ytterligare sju barn, sex pojkar och två flickor: Joonatan, Joakim, Kasimir, Johannes, Rasmus, Saara-Liina och Veronika.

När den protestantiska kyrkan i Finland accepterade och erkände

de homosexuellas rättigheter att män får gifta sig med män och kvinnor med kvinnor, liksom att kvinnor vigs till biskopar och präster, gick inte Justus mor Heini längre till deras kyrkas samlingar. Men hon bad på sitt sätt vad hon kunde i sitt hem. På något sätt avskärmade hon sig från den protestantiska kyrkan.

Hans far Sami var pastor och predikant i den protestantiska kyrkan. Eftersom han förnekade att predika de homosexuellas ovan nämnda rättigheter och avvisade kvinnors prästvigning, avskedades han från sin tjänst som predikant.

Fromhetens första gnistor

Sedan den tiden stannade de kvar i sitt hem och bad till Kristus på sitt sätt. En dag besökte hans mor en bekant Rysk-ortodox kristen familj. När de skulle gå hem från besöket fick de en liten ikon med den Helige Georgios av den ryska familjen. Justus var då tonåring och fick höra om Helige Georgios martyrdöd och mirakel. Sedan dess hade han en särskild vördnad för helgonet som hade gjort tre mirakel för honom, som han sade.

Justus var då femton år och törstade efter att lära känna och lära sig mer om Kristus, Hans heliga Moder, helgonen och om människans frälsning. Hans vänner som han talade med var inte intresserade av fromhet och själens frälsning, utan endast av det materiella, det förgängliga, det tillfälliga och fåfängliga.

Han talade regelbundet med sin mor om det gudomliga och hon ömmade själsligt och andligt för sitt barn. För att hjälpa honom sade hon: "Bed, mitt barn till Kristus, världens Frälsare, att Han leder dig till den sanna Kyrkan och jag ska också bedja för dig om det." Det gjorde hon också; under 2-3 år bad hans mor för sitt barn att han skulle finna och lära känna den sanna tron och Kyrkan, var den än befann sig, så att han skulle kunna finna frälsning för sin själ.

Justus lär känna Ortodoxin

Justus fick en brinnande längtan att besöka och vörda platserna i det Heliga Landet och han reste till Israel. Den första natten bodde han på ett hotell i Jerusalem och där träffade han en rumänsk munk från det Heliga Berget Athos. Munken sade att han skulle besöka Helige Sabbas

klosterlavra om han ville följa med. Justus mottog förslaget med glädje och de åkte tillsammans till Helige Sabbas kloster.

Nästa dag reste den rumänske munken iväg, men Justus stannade kvar i klostret i nästan två månader. Rummet som han hade blivit tilldelad och bodde i under vistelsen befann sig "händelsevis" under Helige Georgios kapell.

Han blev undervisad där om den Ortodoxa tron och på Stora torsdagen (31 mars 2017 med den gamla kalendern) döptes han Ortodoxt kristen, myrrasmordes och fick namnet Rafael. Fylld av glädje och andlig fröjd lämnade han det Heliga Landet en tid efter Påsk och åkte till det Heliga Berget för att här se och uppleva "Nådens ljusa fest".

Andligt sökande

På det Heliga Berget besökte han många kloster, sketer och celler och venererade med stor vördnad många undergörande Guds Moders-ikoner och andra helgons, samt vår Kyrkas olika helgons heliga relikier. När han kunde delta i den Gudomliga Liturgin och förberett sig, mottog han de Heliga Mysterierna med stor fromhet. Guds Nåd reflekterades i hans ansikte.

Han besökte Helige Andreas skete i Vatopedi-klostret och där mötte han sin landsman munkprästen Josef från Finland. Från honom hörde han att på senaste tiden försöker sketens ansvarige munkpräst Efraim att samla in medel till att grunda ett munkkloster i Finland, vilket den nyupplyste Rafael glädde sig stort över. Rafael fick höra att de dagarna som han besökte sketen befann sig fader Efraim i hans hemland Finland av den anledningen och området där de planerar att grunda klostret ligger inte långt från staden där han fötts.

Han längtade inte alls efter äktenskapet, som han sade till oss, eftersom han var rädd för att hans hustru skulle leda honom bort från tron och hans kärlek till det gudomliga, men också för att barnen som de möjligen

skulle få skulle fördärras genom att dras med i den nya ateistiska tidsandan. Hans stora längtan och önskan var att följa Guds bud, strävan efter dygderna och att lära sig om de heliga fädernas liv och lära. Och framför allt att ombesörja för sin själs frälsning på bästa sätt.

Han besökte också den kände andlige fadern Euthymios i Kamp-sala som sade till honom att hans föräldrar också kommer att döpa sig Ortodoxt för att de inte accepterade det som gick emot deras kristna samveten.

* Källa: Den grekiska tidskriften *Ορθόδοξος Τύπος [Orthodox press]*, nr 2179/ 15 september 2017, sid. 1 och 5.

Fråga till Metropolit Demetrios av Amerika:

”Jag vill be hemma i stället för att gå till kyrkan”*

Fråga: Jag känner ofta att jag hellre skulle vilja stanna hemma och be istället för att gå till kyrkan, eftersom jag blir prövad av saker som händer runt omkring mig i kyrkan. Är det inte bättre att stanna hemma och be i frid?

Svar: Först av allt, när vi har en sådan frestelse att fråga en sådan fråga eller göra en sådan kommentar, bör vi rannsaka oss själva väldigt nog. Detta är det första steget för vad som händer är att vi ofta kan vara oärliga: vi vill leva på ett särskilt sätt på grund av våra lidelser och begär och de olika prövningarna i kyrkan tjänar som en ursäkt för detta. att vi fastar. En person är till exempel för lat för att gå till kyrkan, så han kommer på en bra ursäkt för att inte gå: ”Se hur folk är!” Detta är en mänsklig svaghet, så vi behöver rannsaka oss själva och se om detta verkligen är anledningen och om det inte är det, ta reda på vad vilken den är. Vår andlige fader kan vara en outhärlig hjälp för att rannsaka oss själva.

För det andra lär oss den Helige Johannes Chrysostomos att vi behöver gå till kyrkan för att är finns det många andra människor som ber i Guds hus och detta kan hjälpa oss också att bedja. Det finns ett grekiskt

talesätt som säger: ”Ve den som är ensam”. Vi är skapade av Gud för att åtnjuta enhet. Den heliga Treenigheten är enig och alla kristna är förenade med Gud; de kristna är också förenade med varandra. Begreppet enighet är mycket viktigt.

Säkerligen kommer det att finnas folk i kyrkan som inte har rätt ande. Men Kyrkan är ett sjukhus och varje patient behöver se till hans egna sjukdomar och svagheter, inte andra patienters. Vi behöver samarbeta med Doktorn, vår Herre. Vi måste ge oss själva all uppmärksamhet därför att om vi tittar på andras sjukdomar kommer vi inte att kunna se till våra egna problem.

Därför bör vi inse att det är inte normalt för någon att stå ensam, särskilt inte i bön (även om det är viktigt att också be på egen hand; våra egna, personliga böner). Vi ska inte låta vår själ gå miste om kyrkan. Alla heliga fäder säger oss med en röst att de som är anakoreter eller asketer behöver vara extremt andligt mogna för att det är en stora kamp att vara ensam. Det är arrogant att säga ”Jag behöver inte gå till kyrkan, jag kan be hemma.” Det är farligt.

Vi ser att det kan finnas en gömd, sann andledning till att folk uttrycker önskan att undvika kyrkan och be hemma istället. Ofta är det antingen för att de är lata eller för att de inte koncentrerar sig på sig själva. Helige Serafim av Sarov säger: När du går till kyrkan, titta bara på ikonerna, eller på lampan framför ikonerna eller slut ögonen. Gör vad du kan för att koncentrera dig bättre.” Detta är den främsta anledningen till varför vi fortsätter betona vikten av uppmärksamhet och vaksamhet i kyrkan. Det är sannolikt att det inte är möjligt att ha samma typ av tysta församling som man kanske kan finna i en klosterkyrka. Men vi måste försöka anstränga oss och börja med oss själva: Vi måste försöka väldigt mycket att koncentrera oss och se bara det syndfulla i oss själva.

* *The Spiritual Watch, Sept.-Dec. 2017, vol. I, Nr 5/6*

Metropolit Kyprianos besök i vårt stift i maj/juni 2018

Torsdagen den 18/31 maj anlände Metropolit Kyprianos av Oropos och Fili, Grekland, i egenskap av ställföreträdande biskop i Stockholms Ortodoxa stift tillsammans med en grupp med 14 personer bestående av präster, nunnor och lekmän. Efter den traditionsenliga mottagningsceremonin av biskop i Heliga Konstantin och Helenas kyrka i Vårberg, Stockholm, tillsammans med stiftets prästerskap, Fader Sotirios Gioules från Grekland och en liten grupp församlingsmedlemmar, besökte gruppen den sängliggande Biskop Johannes i

hans cell. Metropoliten framförde hälsningar från synodens biskopar i Grekland och bad om Biskop Johannes välsignelse och förböner för de kommande dagarnas händelser.

Fredagen den 19 maj/ 1 juni begav sig den grekiska gruppen tillsammans med några svenska församlingsbor till Skogskyrkogården där Trisagion firades vid flera gravar. Efteråt fortsatte gruppen till Gamla stan för en kort rundtur med båt då grekerna imponerades av den svenska, klassiska arkitekturen, den grönskande naturen och de glittrande vattenvägarna.

Lördagen den 20 maj/2 juni firade Metropoliten Gudomlig liturgi i Heliga Philotheis kloster tillsammans med stiftets prästerskap. Efter en trisagion vid klostergrundaren Moder Philotheis (+2012) grav bjöd nunnorna på en måltid

utomhus då värdet av det gemensamma klosterlivet diskuterades och orsakerna till att lydnad är så "svårt" för många människor.

Samma eftermiddag firades Aftongudstjänsten på svenska och grekiska till Heliga Konstantin och Helena och alla helgon i stiftets huvudkyrka i Värberg, följt av Kompletoriet och Akatistoshymnen till de firade helgonen samt bönerna inför mottagandet av den Heliga Nattvarden.

Söndagen den 21 maj/3 juni firades Heliga Konstantin och Helenas festdag i kyrkan tillägnad dem med hierarkisk Gudomlig liturgi ledd av Metropoliten tillsammans med stiftets prästerskap, Fader Sotiris, subdiakon Christos och altartjänare tillhörande församlingen. Många av de närvarande mottog de Heliga Mysterierna. I sin predikan talade Metropoliten om Kristi ord "Om någon vill efterfölja mig, så försake han sig själv och tage sitt kors på sig: så följ han mig" (Matt. 16:24) och beskrev livet i Kristus som ett liv på korset. Han sade att medlemmarna i församlingen har en särskild välsignelse att ha Heliga Konstantin och Helena som sina särskilda beskyddare, vilka upphåller det dyrbara korset som

ett trons banér. Varje gång vi venererar helgonens ikon, får vi också korsets välsignelse som de håller mellan sig och vi får styrka till vår andliga kamp. Biskop Johannes gladde alla med sin närvaro på festdagen. Efter processionen med helgonens ikon och välsignelsen av de fem bröden satt alla ner för en gemensam agape måltid.

På söndag kväll mellan kl. 19-22 ägde den vanliga församlingssynaxis rum. Metropoliten talade utifrån en text med ett mirakel av Guds Moder för en bondes skull som valde att hålla miraklet hemligt för att inte avslöja ett fel som en person gjort. (Se texten nedan).

I den andra delen av Synaxis svarade Metropoliten på de närvarandes frågor om modern teknologi och vår frihet och ansvar i förhållande till den.

Måndagen den 22 maj/ 4 juni firade Metropoliten Liturgi i Guds Moders avsomnandes kapell i Uppsala. Efter Liturgin talade Fader Anders om kapellets historia och om den mirakelgörande ikonen av den Helige Theodosios av Tjernigov som finns där.

Presbytera Britt visade sedan alla sin sedvanliga gästfrihet och vänlighet och bjöd på en god måltid i deras hem. Efter det tog Fader Anders med gruppen på en guidad tur i Uppsalas historiska centrum.

Samma eftermiddag besökte Metropoliten åter Heliga Philotheis kloster för att bikta systrarna och diskutera saker med dem angående klostret och den svenska missionen.

På tisdagen den 23 maj/5 juni åkte Metropoliten och den grekiska gruppen till Järbo, utanför Sandviken, för att fira Liturgi i kapellet tillägnat Helige Josef, den trolovade, som ligger på våra församlingsbors Laurentios och Marjos gård. De föregående dagarna hade termometern visat runt 30 grader, men denna dag var det bara 8 grader och de närvarande klämde alla in sig i det lilla kapellet. I sin korta predikan jämförde

Metropoliten dagens Liturgi med dem som hölls i katakomberna under kristendomens första århundrade då de måste att stått minst lika trångt som vi gjorde denna dag. Han noterade att under Mysteriet är de himmelska krafterna närvarande, vilket sker i varje Gudomlig Liturgi, också i detta lilla kapell denna dag. Genom deltagande i de Heliga Mysterierna förnyar vi Lammets sigill. Även om vår omgivning fjärrar sig allt mer ifrån Gud ska vi inte frukta någonting. Precis som de första kristna "...hava vi här ingen varaktig stad, utan söka efter den tillkommande staden". (Hebr. 13:14)

Onsdagen den 24 maj/ 6 juni besökte Metropoliten Norrköping och en grupp syrianer som vill bli införlivade i vår synod. Våra bröder och systrar i Kristus bjöd den grekiska gruppen, åtföljda av Fader Anders och Fader Theocharis, på en generös måltid bestående av hemlagad syriansk fastemat. Efter måltiden sjöngs hymner på grekiska och arabiska av respektive grupper. Den grekiska gruppen besökte sedan stadens pittoreska centrum medan Metropoliten och prästerskapet åkte tillsammans med den syrianska gruppen till en park vid en sjö. Där samlades de informellt kring Metropoliten och ställde frågor om den genuina Ortodoxins position och historia eftersom de aldrig tidigare hört om den ekumeniska rörelsen, Kyrkans kalender, den snabbt utbredande sekulariseringen inom de s.k. "officiella" jurisdiktionerna, o.s.v. Metropolit Kyprianos enkelhet, lättillgänglighet och tillgivenhet var det som talade mest till våra syrianska bröder och systrar. I slutet av dagen sade de djupt berörda adjö till honom med den ivriga önskan om att han snart kommer och besöker dem igen. Det finns hopp om att vi den närmaste framtiden kommer att hitta en plats för denna grupp, vilken utmärker sig för sin trosiver, att samlas för gudstjänst i Norrköping.

Sent samma kväll besökte gruppen Biskop Johannes i hans cell för att be om hans välsignelse för återfärden till Grekland nästa dag i gryningen. De tackade Gud för allting och bad om andlig styrka för den heroiska lilla flocken i Sverige.

Hjälp från Guds Moder genom hennes namns kraft*

I slutet av maj 2006 kom en medelålders pilgrim från kustregionen Phokia [Grekland] för att tacka och vörda Gud Moder.

”Jag har kommit för att tacka Gud Moder”, sade han, ”för att hon har gjort ett stort mirakel för mig och räddade mitt öga från säker blindhet.

I början av månaden körde jag med jordfräs i trädgården för att plantera tomater. Eftersom jordbiten är stor hade en släkting till mig också planterat där. Medan jag körde jordfräsen, stänkte det upp lite jord i mitt öga.

Jag avbröt arbetet omedelbart och gick för att leta upp lite vatten för att skölja mitt öga. Jag såg en vattenflaska vid foten av ett träd bredvid mig och tänkte att det måste ha varit min släkting som hade lämnat den där. Jag lutade mig fram, tog skyndsamt flaskan och hällde ut innehållet i mitt öga för att skölja det. Men visade sig att det inte var vatten utan kaustiksoda! Jag kan inte beskriva vad jag kände när det sprutade in i mitt öga!

Jag ropade omedelbart skräckslaget från djupet av mitt hjärta: ”Panagia mou!” [Guds Moder] Och hon skyndade till min hjälp! Kaustiksodan frätte inte mitt öga, trots den outhärdliga smärtan som jag upplevde. Kraften i hennes namn släckte vätskans eld i mitt öga, det ömtåligaste mänskliga organet. Som alla känner till, bara att vidröra av en sådan vätska lämnar sår på en hand, hur mycket mer skadar det då inte ögat?”

Alla som hörde mannens historia och såg hans båda ögon gjorde korstecken, förundrade sig och lovade Gud för den oövervinnerliga kraft som Han gett Sin allraheligaste Moder, människosläktets beskyddarinna.

Det är även värt att notera det beundransvärda att mannen hemlighöll händelsen för sina släktingar för att den som hade lämnat kaustiksoda bevakad—och till och med förvarad i en vanlig vattenflaska—inte skulle bli upprörd!

”Jag vill inte att någon skall bli upprörd för min skull. Jag vill inte ha oroligheter och gräl.”

Av det ovanstående kan man dra slutsatsen att miraklet skedde därför

att mannen inte bara hade tro utan även stor godhet, vilken är en Guds gåva, men som också förutsätter en god vilja. Han var verkligen värdig Guds Moders hjälp.

** Nya mirakler av Guds Moder Barnakova och berättelser om evigheten, sid. 56-58. Guds Moder Barnakovas nunnekloster. Dorida 2007.*

Femte pilgrimsfärden i sökandet av spåren av de första kristna i Sverige- Västergötland 2018

Under några års tid har vi varit en liten grupp från Stockholms Ortodoxa stift som gjort små pilgrimsfärder i Sverige för att försöka finna spåren av de första kristna i vårt land, innan den romerska katolicismens inflytande tog över i början av 1100-talet. Med vår Metropolits välsignelse gick årets pilgrimsfärd till Västergötland och gruppen var större än tidigare år; det var åtta personer som deltog från vårt stift: prästerna Fader Anders och Fader Stefanos, nunnorna från Heliga Philotheis kloster, Presbyteren Viktoria, körledare och läsare Peter, Margarita och Christina.

Den 10 augusti 2018 körde vi över de böljande västergötska landskapen med ockrafärgade, nyskördade åkrar, prydliga halmbalar och betande boskap; en rik bygd så väl som på bördig mark som på lång och betydelsefull historia. Här finns Svearikets vagga där vårt lands kristnande började med Olof Skötkonungs dop i Husaby källa i början av 1000-talet, vilket markerar en ny epok i historien- Sverige som ett enat kristet rike under en kung. Men, som vi ska få se med egna ögon denna dag är att det fanns kristna i Sverige långt tidigare än man trott för bara några år sedan!

Det första och främsta målet för vår pilgrimsfärd var Varnhem där sensationella arkeologiska fynd har gjorts i mitten av 2000-talet då man funnit gravar med kristet gravskick redan från 900-talets första hälft. Fynden innebär att Sverige kristnades ca 100 år tidigare än man först trott och medför att man måste "skriva om" Sveriges historia i detta avseende!

De hedniska vikingarna begravde sina döda genom kremering till-

sammans med gravgåvor och de täcktes sedan med jordmassor så att gravarna syns ovan jord än idag. Seden att kremera den döde är starkt förknippad med något hedniskt. Det kristna gravskicket är att de döda läggs som de är i jorden med fötterna i öster och huvudet i väster. Det är alltså den formen av gravar man funnit i Varnhem där 300 gravar grävts ut under 2000-talet, men man uppskattar att det kan finnas upp till 3000 på kullen bakom Varnhems klosterkyrka.

Kvinnornas gravar ligger norr om kyrkan och männens söder om den. Det är intressant att jämföra med den Ortodoxa traditionen som finns bevarad än idag att männen står på kyrkans södra sida och kvinnorna på den norra.

Förutom gravarna har man hittat murar från Sveriges förmodligen allra första stenkyrka, vilken uppskattas till att ha byggts på 1040-talet. Stenkyrkan byggdes på platsen där en träkyrka tidigare stått och runt vilken de kristna i bygden redan börjat begrava sina döda på 900-talet. Man tror att stenkyrkan har byggts av en mäktig familj för att visa sin makt och rikedom. Inget namn på någon missionär i området finns bevarat från denna tid och man tror att bygden influerats av kristendomen från England dit många svenska vikingar begav sig på krigståg tillsammans med den danska kungamakten, först Sven Tveskägg och senare hans son Knut den Store.

Kung Ethelred betalade stora summor under 990-talet för att få vikingarna att sluta upp med sina plundringar, s.k. danagäld. 1018 betalades en av de största danagälderna ut och kung Knut betalade ut lön till sitt manskap som återvände hem till Skandinavien. De hade då fått med sig, förutom mängder av engelska mynt, massor av nya intryck och idéer. Hundratals sådana engelska mynt är funna i Varnhem, vilket talar starkt för att också västgötar från Varnhem deltog i da-

nernas krigståg och fick del av dalagälden.

Detta kan förklara hur en västgötsk familj haft råd och kunskap om att bygga en stenkyrka på samma vis som i England. Stenkyrkan har även en krypta, något som är ovanligt i svenska kyrkor men vanligare i England.

En typ av källor som talar för ett starkt engelskt inflytande över missionen i Sverige är vördandet av helgonen. Fragment av gudstjänstböcker från 1000-1100-talen visar att särskilda gudstjänster firades i Sverige för ett 50-tal engelska helgon. Det är ett tydligt tecken på att den anglosaxiska kyrkan borde bedrivit aktiv mission här och haft direkt inflytande över kristnandet. Helige Sigfrids mission i Sverige kanske kan vara ett led i en gammal tradition av kristet inflytande från väster. Läs mer om Helige Sigfrid nedan.

Hösten 2006 stötte arkeologerna i Varnhem på en mycket välbevarad kalkstenskista precis invid kyrkans norra vägg. De allra finaste, förnämsta gravarna placerades närmast kyrkan. Graven visade sig innehålla ett mycket välbevarat skelett utan förslitningsskador och med fina tänder. Det var en kvinna som dött i 30-35 årsåldern, förmodligen runt år 1040. Medellivslängden var på den tiden 35-40 år. En runsten som man påträffat i området på 1800-talet passade perfekt ovanpå graven så man förstod att den hörde hemma där. Runskriften lyder: *Kättil gjorde denna sten efter Kata sin hustru, Torgils syster*. Graven fina läge och konstruktion samt den påkostade runstenen ger tydliga signaler om att Kata var gårdens härskarinna i vikingatidens slutskede för tusen år sedan. Katas höga sociala status kan vi se på hennes skelett, att hon inte arbetat med hårt kroppsarbete.

Arkeologen Maria Vretemark, som arbetat med utgrävningarna i Varnhem, skriver i katalogen till utställningen *Kristna vikingar i Varnhem* att Kata var samtida och ungefär jämnåldrig med Olof Skötkonungs dotter Ingegerd, som 1019 giftes bort med den ryske storfursten Jaroslav av Novgorod. Efter hans död blev hon nunna med namnet Anna och vördas som helgon i den Ortodoxa kyrkan. ”Både Kata och Ingegerd tillhörde ledande släkter i Västergötland”, skriver Maria Vretemark, ”Kanske kände de varandra som barn och tonåringar?”

I mitten på 1100-talet doneras gården i Varnhem inklusive kyrkan

till cistercienserklostret som byggdes i Varnhem av Abboten Henrik och hans munkar. De anlände till Varnhem i maj 1150 från Alvastra kloster i Östergötland och påbörjade uppförandet av en klosterkyrka i romansk stil. Varnhem och dess kloster var under lång tid ett betydande centrum såväl andligt som politiskt, kulturellt och ekonomiskt, en välfärdskälla och en

viktig förmedlare av kunskap och nya idéer för det framväxande svenska riket. Gårdskapellet uppe på kullen verkar då få nya användningsområden.

Klostrets ägor konfiskerades under reformationen år 1527 och klosterbyggnaderna brändes av danska trupper år 1566, under det Nordiska sjuårskriget. Kyrkan återställdes under 1600-talet av Magnus Gabriel de la Gardie medan övriga klosterbyggnader fick förfalla. Kyrkan restaurerades grundligt 1911-23 och 1921-29 skedde utgrävningar i hela den centrala delen av klostret; vidare utgrävningar skedde 1976 och 1977. Denna dag kunde vår pilgrimsgrupp vandra genom klostrets ruiner alldeles invid kyrkan och beskåda munkarnas respektive lekröderernas matsalar, kök, samtalsrum, en trappa upp till övervåningen, m.m. Vi besökte även den imponerande klosterkyrkan som används idag av Svenska kyrkan.

* * *

Efter vårt besök i Varnhem så gav vi oss av till Skara stifts södra trakter. Via en av våra ortodoxa kontakter hade vi hört talas om att Helige Sigfrid, en av Sveriges mest inflytelserika missionärer varit i Utvängstorp och där glömt sin stav och att den fortfarande skulle finnas kvar i kyrkan och detta ville vi undersöka.

Enligt Sigfridslegenden skall Sveriges förste kristne konung, Olof Skötkonung, anhallit hos kung Ethelred II av England att få dugliga kristna präster till Sverige, vilket var bakgrunden till att den Helige Sigfrid lämnade sitt fädernesland och begav sig till Sverige. Denna var emel-

lertid inte hans första resa till Skandinavien. Tidigare hade han besökt Norge. Hans namn visar också att han sannolikt tillhörde någon av de nordiska familjer som under 900- eller 1000-talet emigrerat till England och i sitt nya hemland antagit kristendomen.

Upphovsmannen till den Helige Sigfrids första resa till Skandinavien var den Helige Olav, som regerade i Norge från 1015 till hans död 1030. Den Helige Olav hade ju tillbringat en stor del av sin ungdom i England. Under denna tid blev han omvänd till kristendomen och lyckades intressera engelska biskopar, präster och munkar för Skandinavien, och bland dem alltså den Helige Sigfrid. Vid den tiden var Norge inte vunnet för kristendomen och det var säkert den Helige Olavs förhoppning att den Helige Sigfrid skulle vara med och bidra till kristningsverket och kyrkans organiserande. Efter en tid återvände dock den Helige Sigfrid till England för att sedan bli sänd av kung Ethelred till Sverige eftersom han hade nordisk erfarenhet.

När biskop Sigfrid lämnade England befann sig tre systersöner i hans sällskap som var cluniacensmunkar. De bar namnen, Unaman, Sunaman och Vinaman, som i nämnd ordning var präst, diakon och subdiakon. De fyra engelsmännen begav sig över Nordsjön till Danmark. Där vistades de någon tid hos kungen Sven Tveskägg. Efter en tid lämnade Sigfrid och de tre munkarna Danmark och fortsatte sin färd till den sydligaste delen av det dåtida Sverige, nämligen Varend. De skall av allt att döma landstigit i Södra Møre och där firat sin första liturgi på svensk mark. En man utsänd från kungen, Olof Skötkonung, skall ha bevistat mässan och blivit mycket gripen av skrudarnas färgprakt och sångens välljud och rapporterade detta till kungen som genast ville träffa helgonet. Biskop Sigfrid begav sig då norrut till Västergötland, där Olof Skötkonung residerade kanske därför att han fruktade att ha sin kungsgård i hedniska Uppland. När kung Olof träffade biskop Sigfrid skall denne ha omvänt sig till kristendomen och låtit döpa sig med sin familj i S:ta Birgitta (Brigida) av Irlands källa vid Husaby på Kinnekulle.

Det var på vägen till mötet med Olof Skötkonung som helgonet kom till Utvängstorp, vilkens ortsnamn sägs höra samman med att de som bodde där var "utvagna" dvs otvagna=odöpta. Sigfrid ska då ha slagit med sin stav i marken och en källa sprang fram där han sedan kunde döpa befolkningen. Bredvid källan lät han uppföra en stavkyrka. När helgonet lämnade bygden glömde han kvar sin stav. Man bröt bitar av staven som ansågs ha helbrägdagörande kraft och de gavs som välsignelser. Detta lär ha upphört på 1600-talet enligt några källor och nu återstår knappt 40 cm av staven som från början var högre än 3 alnar.

Efter kontakt med församlingen i Utvängstorp så mötte oss prästen där på sen eftermiddag. Utvängstorp kyrka ligger en bra bit från huvudleder i Västergötland och den sista biten dit är på en smal grusväg. Själva kyrkan ligger bakom en lantbruksfastighet och syns knappt från grusvägen. Den helige Sigfrids källa är pietetsfullt omhändertagen av församlingen och informationsskylt om både helgonets besök i bygden, källan och staven finns omnämnt. Med stor vänlighet visade prästen staven för oss och vi sjöng tropariet till Helige Sigfrid. Tyvärr förvaras relikerna i kyrkans kassaskåp, så man måste säga till för att få se den. Annars är kyrkan olåst och vem som vill kan komma in och bedja på denna plats.

Staven ifråga är av bambu vilket är ett material som endast finns i Asien och Amerika, men bambu importerades av Romarna i Romarriket, så det är inte omöjligt att en missionär på 1000-talet kan ha haft en bambustav som vandringsstav.

Enligt prästen i Utvängstorp ska museet, sannolikt Västgötlands läns museum i Skara, gjort en kol-14 test på staven. Veckan efter besöket var vi i kontakt med museet och fick ta del av den rapport om staven som skrivits av den geologiska institutionen vid Lunds universitet 1982. Det test de gjort visar dock att den bit av staven som återstår sannolikt är från 1440 $\pm$ 55 år eller 1465 $\pm$ 75 år. Man ska dock komma ihåg att det bara är ett test som gjorts. Det normala är att man skickar tre test till tre olika laboratorier för att se om de överensstämmer med varandra. Vid vårt besök i Varnhem träffade vi på arkeologen som är ansvarig för utgrävningarna där, Maria Vretemark, och hon berättade för oss att förr krävdes "material" motsvarande en överarm för att ge säkra testresultat och idag med ny teknik krävs endast cirka 1 gram av något för att ge

ett säkert resultat. Man får alltså komma ihåg att det finns en viss osäkerhet kring dessa test. Folktradition i en bygd där så mycket är associerat kring Helige Sigfrid är intressantare ur ett ortodoxt perspektiv.

Vem vet, de kanske skarvade staven med bambu i slutet av 1300-talet när den började ta slut och det är skarven som finns kvar? Vilket fall som helst så får vi ändå tro att staven är helgad genom bönerna från alla som varit där och vördat den och tackat Gud för att vi blivit kristna här i Sverige.

På kvällen när vi åkt från Utvängstorp så besökte vi ruinerna av klostret i Gudhem, som var ett nunnekloster i Gudhem utanför Falköping mellan 1100-talet och 1529.

* * *

Nästa dag inledde vi förmiddagens program med att besöka Husaby kyrka och Husaby källa. Den första kyrkan på platsen var en stavkyrka som restes efter Olof Skötkonungs dop på kungsgårdens mark. Under tidigt 1100-tal tillkom ett torn på stavkyrkans västra gavel. Stavkyrkan ersattes något senare samma århundrade av ett långhus med ett absidförsett kor byggt av sandsten i romansk stil. På 1300-talet tillkom kyrkans valv och kalkmålningar. De överkalkades på 1700-talet förutom i koret och togs fram i början av 1900-talet men då svårt skadade.

Korskranket, ett gallerverk försett med grindar och bågar, är tillverkat 1670 och ersatte ett medeltida skrank och avskiljer helt långhuset från koret. Altaret är av sten och har en relikgömma. En ovanlig detalj är ett litet fönster som kallas hagioskåp eller möjligen kommuniionsfönster som finns bevarat i korets södra vägg. Det användes för de som av någon anledning, tex smittsam sjukdom, inte fick komma in i kyrkan men som genom öppningen kunde ta del av mässan. Likaså är en öppning i korväggen bevarad, en s.k. ambo, en föregångare till predikstolen. Två altarskåp från 1400-talet återfinns i kyrkans kor med bl.a. träskulpturer

av den Helige Laurentius och den Helige Sigfrid. Ett av de äldsta föremålen på plats är dopfunten i sandsten dekorerad med en liljestensranka från tidigt 1200-tal.

När kyrkan byggdes fanns det i trakten en kungsgård som kung Olof Skötkonung lär ha donerat till den Helige Sigfrid. En biskopsstol och en munkbänk från 1200-talet har hittats på platsen och står i koret. Dessa anses vara Sveriges äldsta möbler. Originalen av munkbänken finns kvar i kyrkan medan biskopsstolen är en kopia, men kan ses i original på Västmanlands läns museum, vilket vi besökte under eftermiddagen. På världsutställningen i Paris 1867 visades stolen upp och erhöll då en utmärkelse. Framför kyrkans huvudingång finns två gravar i form av stora stenkistor, som sägs tillhöra Olof Skötkonung och hans hustru drottning Estrid av Mecklenburg samt biskop Unni.

Vid Husaby källa lär enligt gammal hävd Olof Skötkonung ha döpts av den Helige Sigfrid i början av 1000-talet och blev därmed Sveriges första kristna kung och kristendomen fick sitt definitiva genombrott i Sverige. Källan kallas den Helige Sigfrids källa men det är inte fastslaget om dopet ägde rum här eller i den Heliga Brigidas källa som låg närmare biskopsborgen, uppkallad efter helgonet Brigida (Birgitta) av Kildare (Irland). Det som talar för det senare alternativet är källans storlek och möjligheten att döpa på ett ortodox vis med nedsänkning av dopkandidaten under vattnet, något som också skedde i Norden fram till 1250, vilket tydligt ses på äldre dopfuntar. Även om ingen idag kan vara säker på om detta är den riktiga platsen för kungens dop så har Helige Sigfrids källa vördats och vårdats sedan medeltid intill våra dagar. Källan har fått ett starkt symbolvärde som är infogat i miljön kring den- ett monument från medeltid till vår egen tid.

Från kyrkan följde vi en stig ner till den Helige Sigfrids källa kantad av öppna fält på den ena sidan och äppelträd och vilda körsbär på den andra. En liten minnesplakett är uppsatt som utmärker stället. Vi hade med oss två ikoner med den Heliga Anna av Novgorod, Olof Skötkonungs dotter då benämnd Ingegerd Olofsdotter, och den Helige Sigfrid, vilka vi ställde upp och venererade vid källan. Den Heliga Anna döptes tillsammans med sin far och hela sin familj. Peter och Margarita sjöng två vackra troparia till helgonens ära.

Därefter tog vi en paus i Husaby hembygdsgårds rofyllda trädgård och avnjöt kaffe och våfflor innan vi påbörjade nästa etapp med besök i de medeltida kyrkorna Skälvum och Forshem i Götene kommun.

Skälvums kyrka är

en av Skarastiftets bäst bevarade romanska kyrkor uppförd 1135 i huggen sandsten och också en av de få där vi vet att byggmästaren signerat sitt verk. På tornportalens tympanonfält, dvs. den ovala överdelen över dörrporten, anges följande inskription på latin "Othelric me fecit" som betyder "Othelric gjorde mig" samt den tronande Jesus Kristus omgiven av attributen för de två evangelisterna, den Helige Matteus och den Helige Johannes, den bevingade människan respektive örnen. Kyrkan är uppförd i romansk stil med torn i väster, långhus, kor och absid och har bevarats i sin medeltida gestalt bortsett från de stora upptagna fönstren och ett vapenhus som revs på 1800-talet. Interiört finns en stensulptur och en dopfunt i sandsten utförda av stenmästaren Othelric. Stensulpturen framställer en biskopsgestalt med mässkrud, mitra och kräkla, kanske Skarabiskopen vid kyrkans byggande?

Den sista anhalten innan Skara gick till Forshems kyrka som är den enda kyrkan i Norden som är tillägnad den Heliga graven i Jerusalem. Kyrkans äldsta delar är från 1100-talet. På 1200-talet blev den ordenskyrka för den Heliga Gravens Orden i Jerusalem. Malteserkors är ingraverade på sydportalen och över västra dörrposten. Liknande kors återfinns i den Heliga Helenas kapell i den Heliga gravens kyrka i Jerusalem. Under medeltiden fungerade kyrkan också som en vallfärdskyrka då vägen till Jerusalem var lång och strapatsrik och ofta inte framkomlig. Det har spekulerats i om det möjligen var en korsfarare från trakten som bekostade kyrkan vid sin hemkomst från det Heliga landet.

Stenrelieferna på kyrkans väggar av Forshemsmästaren är berömda,

ursprungligen har de troligtvis varit delar i en sarkofag som symboliserade den Heliga graven. Stenreliefen på södra sidan ovanför dörren anger: ”Må denna kyrka vara invigd till vår Herre Jesus Kristus och Den Heliga Gravens ära”. Kristus i mitten är omgiven av apostlarna, den Helige Petrus och den Helige Paulus. På den södra sidan finns avbildningar av pilgrimernas skyddshelgon den Helige Martin av Tours och den Helige Nikolaos av Myra.

Vid Forshems kyrka besökte vi också ett stenmuseum där det förevisades stavkorshällar och liljestenar, medeltida stenhällar oftast i sandsten, trapetsformade och utsmyckade med reliefer av växtmotiv och kristna symboler. De visar i stiliserad form Livets träd, den återuppvståndne Kristus som reser sig ur dödens symbol Golgata och evigt liv i Kristus. De har sannolikt fått sitt namn efter de liljekors som ofta pryder stenarna vilka också kan benämnas vädurskors. Liljestenarnas tillkomst är livligt diskuterade. Kanske är de äldre än kyrkorna, placerade ute i byarna och togs till kyrkorna när dessa stod färdiga? Motiven har sitt ursprung både i öst och väst. Både i Bysans och Irland kan man finna liknande motiv, vilket visar på ett tidigt kulturellt utbyte med fjärran länder. Vid en antikvarisk inventering 2004 dokumenterades 401 liljestenar totalt i hela landet, varav mer än 300 återfinns i Västergötland, av dessa 100 i närheten av Kinnekulle. I Forshems stenmuseum, som invigdes 2002, förevisas 10 av dessa unika liljestenar.

Efter en gemensam lunch i ett regnigt Skara påbörjade en del av gruppen hemresan och de övriga fortsatte eftermiddagen med ett besök på Västmanlands läns museum och Skara domkyrka.

På Västmanlands läns museum visas de föremål som hittats från de arkeologiska utgrävningarna vid Varnhem. Vi såg bl.a. det lilla resealtaret i grekisk porfyrit som hittats i en grav från 1000-talets första hälft och som låg på bröstet på en 40-årig man, sannolikt en präst. I montrarna förevisades färgade glasbitar till bokpärmar och helgonbilder, en Mariamedaljong gjuten i bly från klostertiden, mynt från 1000-talet, pärlor av glasfluss, spännen i silver och brons, knivar, en vikingayxa och mycket mer

intressant. Det fanns också en rekonstruktion i full skala av vikingakvinnan Kata, som utgått från osteologiska analyser av skelettet och DNA-analyser. Den återskapade Kata var mycket naturtrogen med tidsenlig dräkt. På nedre planet visades många föremål från medeltiden, t.ex. biskopsstolen från Husaby kyrka som tidigare nämnts. Utställningen visade på ett konstruktivt sätt hur medeltidens människor levde och vilka föremål de omgav sig med.

Skara domkyrka är Sveriges äldsta domkyrka med anor från 1000-talet, invigd 1150, nuvarande höggotiska form stammar dock från 1300-talet. Skara domkyrka har skadats genom krig och bränder och restaureras ett antal gånger och är i sin nuvarande form i väsentliga delar en modern byggnad med omfattande rester av en medeltida anläggning. Kyrkan har en medeltida romansk krypta, begravningsplats för stiftets första biskopar och förvaring för dyrbara relikier. Kryptan begravdes i stenmassor på 1200-talet men påträffades vid restaureringen 1947-1949. I kryptan har återfunnits en grav från 1100-talet med ett skelett och ett nattvardskärl i silver; en kalk och en oblattallrik. Kryptan har vid den senaste restaureringen fått ett slaget kryssvalv och används nu huvudsakligen som ett andaktsrum.

* * *

Uppfyllda av alla starka intryck från platserna som vi besökt där vi känt historiens vingslag, återvände vår lilla pilgrimsgrupp hemåt efter

två dagar i spåren av de första kristna i Sverige i Västergötland. Många blev tankarna kring vad som kan ha utspelat sig i denna trakt för 1000 år sedan. Kan Kata mött Helige Sigfrid och kan han ha fått husrum på hennes gård när hon var liten? Han kan kanske ha firat Liturgi i den stavkyrka som byggts först på den platsen. Kanske var Kata närvarande vid Olof Skötkonungs och hans familjs dop i Husaby. Platserna, kyrkorna med dess inventarier och de arkeologiska fynden fick tala för sig själva om kristendomens första steg i Sverige...

Besök av Metropolit Kyprianos september/oktober

Fredagen den 15/28 september 2018 anlände vår Metropolit Kyprianos av Oropos och Fili, Grekland, till Arlanda i sällskap med Sister Seraphima från Heliga Änglarnas kloster, subdiakon Christos Katsoudas och Demetrios Outos. Sällskapet möttes av Fader Anders Åkerström, biskopsrepresentant i Stockholms ortodoxa stift, Moder Magdaleni från Heliga Philotheis kloster och några församlingsmedlemmar.

Ceremonin för mottagande av biskop utfördes i Heliga Konstantin och Helenas kyrka i Vårberg och sedan hälsade alla på Biskop Johannes, som trots sin sjukdom visade stor glädje över besöket från Grekland.

Lördagen den 16/29 september firade Metropoliten ”dörrarnas öppnande” med vattenvälsignelse i den nyligen etablerade församlingen tillhörande Stockholms Ortodoxa stift i Norrköping tillägnad Helige Ignatios av Antiokia tillsammans med Fader Anders och munkdiakon Fader Theocharis. Församlingen hyr för tillfället begravningskapellet på Norra kyrkogården som hör till Svenska kyrkan och en hopfällbar ikonostas har tillverkats för församlingens del eftersom kapellet även används av Svenska kyrkan för begravingar. Omedelbart efter ”dörrarnas öppnande” firades Aftongudstjänsten på svenska, grekiska, engelska och arabiska. Nunnorna från Heliga Änglarnas och Heliga Philotheis kloster sjöng och assisterades med arabiska inslag av en av församlingsmedlemmarna. Församlingen utgörs av arabisktalande som invandrat till Sverige de senaste åren och som lämnat Patriarkatet av Antiokia pga de senares involvering i den ekumeniska rörelsen. Medlemmarna i församlingen mottogs till Stockholms stift några månader tidigare genom en särskild

gudstjänstordning för detta ändamål.

Söndagen efter det heliga korsets upphöjelse, den 17/30 september firas även korsets tredje uppenbarelse i Aten 1925, då en grupp troende firade Korsets upphöjelse enligt fädernas kalender och ett stort lysande kors uppenbarade sig på himlen. Martyrerna Sofia och hennes döttrar Tro, Hopp och Kärlek åminns också denna dag, då Metropolit Kyprianos firade den Gudomliga liturgin för första gången i Norrköping tillsammans med Fader Anders och Fader Theocharis med nunnorna och en av de arabisktalande lekmännen som kör. Liturgin föregicks av Orthros.

Innan kommunion talade Metropolitén om traditionell Ortodoxi och ortopraxi, vikten av tro på de sanna kyrkliga dogmerna och att leva efter dessa. Han sade också att vi älskar alla människor oavsett trostillhörighet men för att dela samma kalk måste vi dela samma tro. I slutet av Liturgin talade han också om Korsets upphöjelse och om Korsets tredje uppenbarelse i Aten 1925.

Efteråt bjöd församlingsmedlemmarna på en måltid och Metropolitén talade med de närvarande om betydelsen av denna dag då den första Liturgin firats och om hans planer för församlingens framtid. Fader Anders nämnde också att denna dag var speciell för att det var den första dagen i svenska historia som har ett omnämnt datum, nämligen 17 september 936 när den Helige Biskop Unni av Hamburg-Bremen insomnade i Herren och gravsattes i Birka.

Metropolit Kyprianos och övriga åkte sedan tillbaka till kyrkan i Värberg, Stockholm, där Metropolitén samma kväll höll en s.k. Synaxis.

Synaxis

Temat för kvällen var hur vi som kristna bemöter människor som gör livet svårt för oss, sådana som inte betar sig väl mot oss, utan förödmjucar oss, förolämpar oss, osv. Som kristna måste vi bemöta även dessa med praktisk kärlek och inte försöka undvika dem. Metropolitén gav ett exempel på en person han mött som varje dag behövde passera en person som betedde sig illa mot honom. Han började ge honom ägg till hans barn och efter att han hade gjort det en tid kunde personen inte försätta att bete sig dåligt, utan ångrade sig och bad om ursäkt.

Metropolitén berättade sedan en sann historia om en fransk skådespelerska, Fanny Ardant, som sagt i en intervju i en grekisk tidning:

”När man lyckas är det något som man nästan inte lägger märke till, men när man misslyckas kan man förklara det logiskt. Ett misslyckande gör att man kommer ansikte mot ansikte med sig själv. I allmänhet tycker jag inte om komplimanger. En komplimang är som parfym som doftar ett tag och man njuter av den. Sedan blir man van vid den och den doftar inte längre, andra känner den tills den avdunstar och sedan är det ingen som märker den längre. En förolämpning däremot, hur orättvis den än är, är som ett ljus som visar oss i mörkret vad vi borde vara, vad vi borde ha gjort. Det vill säga: en förolämpning hjälper mer än en komplimang. Det är konstigt. Jag läste någonstans att en känd sångerska behöll bara brev som innehöll förolämpningar och negativa kommentarer om henne själv. Jag förstår varför hon gjorde så, för att hon ville vara ständigt vaksam.”

Fanny Ardant

Metropoliten kommenterade att om en värdslig skådespelerska resonerar så, hur mycket mer borde inte vi reagera på samma sätt i vårt andliga liv och använda kritik mot oss som hjälp att hitta våra svagheter och förbättra oss.

Vår kyrkas helgon hade förstått denna sanning ännu djupare genom sin livserfarenhet. ”En gång satt den Helige Johannes Dvärgen utanför en kyrka. Bröderna samlades runt omkring honom och frågade honom om sina tankar. Någon som såg detta blev avundsjuk och sade till honom: ’Din kanna, Johannes, är full av gift.’ Abba Johannes svarade honom: ’Du har rätt i det du säger och du ser bara utsidan! Vad skulle du säga om du även såg det innersta i min själ?’

Hur hade den Helige Johannes uppnått sådan ödmjukhet att han drog nytta av det dåliga och avundsjuka beteendet (och gav uppbyggelse även till de andra!)? Helt enkelt genom att tillämpa Kristi bud:

Jag säger er: Älska era fiender! Säg goda ord om dem som förtalar er. Gör gott mot dem som hatar er och bed för dem som gör er illa och förföljer er. På så sätt kommer ni att bli er himmelske Faders barn. (jfr Matt. 5:44)

En skådespelerskas vittnesbörd har särskild betydelse för oss därför att vi säger ofta att Kristi bud är för tunga. När vi hör andliga bedrifter som Helige Johannes säger vi: "Vi är inte heliga asketer!" Se då hur en världslig kvinna bekänner- utan att åberopa Evangeliet- att Kristi bud som helgonen tillämpade till fulländning, är: "Ljus som visar oss i mörkret vad vi borde vara, vad vi borde ha gjort". En diskussion med inlägg från de närvarande följde, då det bl.a. betonades vikten av att be Gud att få kraft till att älska våra fiender.

Tisdagen den 19 september/2 oktober firades Liturgi i Heliga Philotheis kloster. En trisagion firades efteråt vid klostergrundaren Moder Philotheis grav på klosterområdet samt vid en nyligen bortgången välgörare och gammal vän till klostret på den närliggande kyrkogården. Samma kväll samt

torsdagen den 21 sept/4 okt hade Metropolitens ett flera timmar långt möte med stiftets präster och diakon.

Onsdagen den 18 september/ 3 oktober träffade Metropolitens flera av stiftets troende för bikt och andlig vägledning och på kvällen firades Paraklesis till Guds Moder i församlingen i Värberg.

Torsdagen den 19 september/ 4 oktober firade Metropolitens Trisagion vid två gravar på Skogskyrkogården och besökte Biskop Johannes som intagits på sjukhus. Under sin vistelse organiserade Metropolitens även olika praktiska arbeten i kyrkan i Värberg.

Fredagen den 20 september/ 5 oktober återvände Metropolit Kyprianos med sällskap till Grekland efter en ovanligt fruktbar och hoppfull vecka i Stockholms Ortodoxa stift.

Hjälp Heliga Philotheis kloster att växa

Metropolit Kyprianos vill att det ska byggas ytterligare 5-6 celler i klostret för eventuella nya systrar. Nunnorna har arbetat med ritningar för bygglov och har haft besök av flera hantverkare under året eftersom ett startkapital finns, men det har inte varit tillräckligt för de offerter som hittills inkommit. I skrivande stund väntar de på en ny offert. Det fattas förmodligen runt två till tre hundra tusen kronor för att kunna bygga ut 83 kvm som planerat. I annat fall får utbyggnaden göras mindre. Ekonomisk hjälp för detta ändamål tages tacksamt emot på klostrets bankgiro 677-0242 (Handelsbanken). Märk gärna insättningen "utbyggnad". Bidragsgivare kommer att åminnas i nunnornas dagliga böner.

Metropolit Kyprianos besök i maj/juni

Den första Liturgin i Helige Ignatios av Antiokias församling i september, Norrköping

Metropolit Kyprianos besök i Stockholms stift under 2019

(datum enl. nya kal.)

Tors. 28 februari: anländer till Arlanda kl. 16.45.

Sön. 3 mars: Liturgi i kyrkan i Värberg, Synaxis kl. 18

Tis. 5 mars: återresa kl.12.30.

Fre. 31 maj: anländer Arlanda kl. 16.10.

Sön. 2 juni: Festdag Heliga Konstantin och Helena i Värberg, Synaxis kl. 19

Tor. 6 juni: Kristi himmelsfärd, Liturgi i Norrköping Fre. 7 juni: avfärd till Grekland från Arlanda kl. 17.00